

Sähköt Kähtävälle 100v sitten - ensimmäisenä Alavieskassa

Tässä on kertomus siitä, kuinka sähköt saatiin Kähtävälle vuonna 1921. Kertomus mukailee pääosin Raili Alahautalan vuonna 1991 Alavieska-lehteen kirjoittamaa kertomusta kylän yhteisestä ponnistuksesta.

Sähkö on meille tänä päivänä itsestään selvä asia. Olisi todellinen shokki, mikäli jäisimme jostakin syystä ilman sähköenergiaa.

Meille tekee hyvää kääntää sähkön osaltakin muutama historian lehti taaksepäin ja kurkistaa menneisyyteen. Kirjoittamattomia sivuja on jokaisen ihmisen ja sukupolven historiassa - lehtiä, joita ei löydy etsimälläkään. Näin on laita myös Kähtävän Sähkö Oy:n perustamisessa. Ei minkään näköistä asiakirjaa arkistoissa, ei vintin kätköissä eikä piirongin laatikoissa. Mutta on toki muistitietoa ja se on jo paljon.

Alavieskassa ei ollut vielä 1900-luvun alussa sähkövirtaa. Kähtävällä heräsi kuitenkin kiinnostus sähkön hankintaan kylälle. Tämä johtui siitä, että Kähtävällä melkein jokaisen talon isäntä oli Käynyt Amerikassa, useat kaksikin kertaa ja nähneet siellä sähkövalot. Niinpä taitavana puhujana tunnetun Jaakko Räihän ei tarvinnut Kähtävällä vuonna 1917 paljon sähköasiasta puheissaan valistaa, koska lähes jokainen kylän isäntä tiesi siitä jo itsekin. Markkinoille tullut sähkömoottorilla toimiva puimakone antoi myös vauhtia asialle.

Sähkön hankinnassa puuhamiehinä olivat Matti Marjakangas (Jorma Marjakankaan isän setä), Erkki Hukka ja poikansa Antti, Oskari Heikkilä ja Jaakko Räihä. Tämä lienee ollut myös perustetun Kähtävän Sähkö Oy:n ensimmäinen johtokunta.

Kannuslainen Korpelan Voima toimi tuolloin jo Rautiossa ja sieltä sähkölinjaa ryhdyttiin Kähtävälle suunnittelemaan. Muitakin Alavieskan kyliä tiedusteltiin mukaan yhteistyöhön, mutta halukkaita ei löytynyt, sillä Raution ja Kähtävän välillä oleva Sivakka-neva epäilytti kaikkia. Sivakalla oli pohjattomia hetteitä ja sen ylittäminen katsottiin ylivoimaiseksi. Muutoinkin epäilijöitä löytyi riittämiin. Tuohon aikaan sähkö oli luonnonvastainen asia ja sitä kohtaan tunnettiin myös pelkoa.

Kähtäväiset päättivät sitten vetää sähkön itse. Ylivieskasta mukaan lähti Kähtävään rajoittuva kyläkulma Korte. Korpelan voiman kanssa kehittyi tiivis yhteistyö. Rautiosta löytyi Alfred Niemelä töitä tekemään ja valvomaan. Hän oli Korpelan Voiman hyväksymä osaava asiantuntija. Kähtävän omat pojat Matti Alahautala ja Sifferi Rajaniemi lähetettiin Ouluun sähkökursseille. Osakkeiden merkintä lienee ollut ensimmäisiä puuhia sillä Sähköyhtiö vaati määrätyn määrän osakkeita myytäväksi, niin että asia lähtisi varmalta pohjalta liikkeelle. Neljää taloa lukuun ottamatta kylän talot liittyivät alusta lähtien osakkaiksi, luultavasti huoneluvun mukaan. Nämä neljä taloakin liittyivät osakkaiksi myöhemmin.

Erkki Hukka oli myynyt näihin aikoihin ison määrän tukkeja ja lainasi nyt kaupasta saamansa rahat Kähtävän Sähkö Oy:lle pankin korkoa pienemmällä korolla. Matti Marjakangas toimi perustetun osakeyhtiön johtajana, rahastohoitajana ja mittarinlukijana. Hyvänä kynämiehenä hän piti alusta asti tarkkaa kirjanpitoa ja maksoi täsmällisesti sovitussa aikataulussa osakeyhtiön saaman lainan takaisin Erkki Hukalle.

Sähköpylväät osakkaat toimittivat omista metsistään ja sähkölinjan pystytystyöt tehtiin Kähtävän ja Kortteen miesten yhteisenä talkootyönä. Joka kyläkulmalla oli oma puuhamies ja Alfred Niemelän kerrottiin olleen koko linjatyön ajan tunnollisesti asentamassa sekä valvomassa, että työt sujuivat oikein.

Sivakalla oli linjanteossa ollut haasteita. Kerrotaan, että siellä paalua pystyyn aseteltaessa oli se painunut suohon, niin syväälle että vain se osuus paalun yläosasta, jossa nupit eli laattorit olivat oli jäänyt näkösälle. Paalu oli sitten vedetty takaisin ylös ja kiinnitetty kahteen lappeellaan olleeseen tukkiin, jotta se pysyi suon pinnalla. Jatkossa muutkin Sivakalla olleet paalut tuettiin samoin. Osassa sähkölinjaa paalunupit kierrettiin kiinni eläviin puihin.

Linjatyön yhteydessä rakennettiin myös kaksi muuntajaa. Toinen Marjakankaan lähelle ja toinen Lehtisaareen, josta haarautui matalajännitejohdot Kiimamaahan, Rajaniemeen ja Kortteelle. Linjatöiden aikana ei ollut sattunut isompia vahinkoja. Muistitiedon mukaan yksi mies olisi pudonnut telineeltä Marjakankaan muuntajatyömaalla, mutta siinä ei ollut sattunut pahempaa.

Sähkölinjan kuparilanka oli kallista, mutta sitä pyrittiin käyttämään mahdollisimman paljon. Päälinja Rautiosta muuntajille vedettiin kuparilangalla

ja sen jännite oli 20 000 volttia. Taloihin sähkö jouduttiin säästösyitä vetämään usein rautalangalla. Näiden linjojen jännite oli 220 - 240 volttia. Langan vetämisen kerrottiin olleen kovaa työtä. Johtokela oli tukevassa telineessä, jossa se pääsi pyörimään. Sähkölangan pää sidottiin tukevasti kiinni keskelle tukevaa puuseivästä, johon neljä miestä tarttui ja veti sillä lankaa suoraksi maastoon usein kilomeritolkulla. Johtokelan vierellä mies valvoi langan aukeamista kelalta ja kiinnitti tarvittaessa loppuvan langan uuteen.

Sähköjohdot huoneiden sisällä olivat vaatimattomia nykyisiin verrattuna. Ensimmäiset johdot olivat lankapunospäällysteiset. Lankapunoksen alla oli kumi ja ohkanen kuparilanka sisällä.

Navettoihin ja talleihin asennettiin myös sähköt heti eikä pihalamppukaan ollut outo ylellisyys. Sisällä huoneen katossa oli posliinirasia, josta sähköjohto roikkui ja sen päässä posliininen kanta, johon poltin kiinnitettiin. Usein lampun kannan päällä oli pieni posliinivarjostin, vähän kahvilautasta isompi.

Jakorasiat olivat herkkiä ukkosen ilmoille. Oikosulkuja tuli myös usein. Kangaspäälliset johdot eivät myöskään olleet pitkäikäisiä ja kerrotaan, että kosteissa navetoissa saattoi olla virtaa seinissäkin. Suurempia vahinkoja ei kuitenkaan sattunut.

Syyskesällä 1921 oli ilmoitettu, että sähkövalot syttyvät määrättynä lauantaina klo 19.00. Tuo päivä ja varsinkin viimeinen tunti kului monen mielestä tuskastuttavan hitaasti. Jo seuraavana syksynä eli vuonna 1922 oli Kähtävällä kaksi puimakonetta toinen Rajaniemessä ja toinen Marjakankaalla.

Sähkön tarve huomattiin sitten muuallakin ja hanke eteni Alavieskan kirkonkylän suuntaan Rajaniemen muuntajasta Tervanevaa pitkin. Kähtävän Sähkö Oy muuttui 22.02.1924 Alavieskan ja Kähtävän Sähkö Oy:ksi. Nimi säilyi tällaisena aina 12.5.1962 saakka. Sen jälkeen nimi sai muodon Alavieskan kunnan Sähkölaitos. 1980 - 1990-lukujen taitteessa Alavieskan kunnan Sähkölaitos liittyi Kalajokilaakson Sähkö Oy:öön, joka sitten myöhemmin hajosi osakkaiden siirryttyä muihin energiayhtiöihin.